

Sammanfattning

Skyldigheten att skydda

Huvudprinciper

1. Grundförutsättningar

A. I begreppet statssuveränitet ligger en skyldighet, nämligen den att det först och främst åligger staten själv att skydda den egna befolkningen.

B. När en befolkning är utsatt för svårt lidande, orsakat av inbördeskrig, uppror, förtryck från statens sida eller statens sammanbrott och staten i fråga inte vill eller inte kan stoppa eller avvärja lidandet, då får principen om icke-inblandning vika för den internationella skyldigheten att skydda.

2. Grunder

Grunderna för skyldigheten att skydda som en vägledande princip för staternas internationella samfund utgörs av följande:

A. Förpliktelser som ligger i själva suveränitetsbegreppet.

B. Säkerhetsrådets ansvar för upprätthållande av internationell fred och säkerhet enligt artikel 24 i Förenta nationernas stadga.

C. Särskilda rättsliga förpliktelser som anges i förklaringar, konventioner och fördrag om mänskliga rättigheter och skydd av människor, i den internationella humanitära rätten samt i nationella lagar.

D. Praxis som utvecklas av stater, regionala organisationer och säkerhetsrådet självt.

3. Komponenter

I skyldigheten att skydda ingår tre särskilda skyldigheter:

A. **Skyldigheten att förebygga:** att undanröja de underliggande orsakerna såväl som de direkta orsakerna till inre konflikter och andra av människor vållade kriser som utsätter befolkningen för fara.

B. **Skyldigheten att reagera:** att i situationer där skydd av människor är en tvingande nödvändighet reagera med ändamålsenliga åtgärder, vilket kan innefatta tvångsåtgärder såsom sanktioner och internationellt åtal och i extrema fall militär intervention.

C. **Skyldigheten att återuppbygga:** att, särskilt efter en militär intervention, lämna all slags hjälp till återhämtning, återuppbyggnad och försoning genom att angripa orsakerna till den skada som interventionen avsåg att stoppa eller avvärja.

4. Prioriteter

A. **Förebyggande är den viktigaste dimensionen av skyldigheten att skydda.** Möjligheterna att förebygga bör alltid uttömmas innan en intervention övervägs, och större åtaganden och resurser måste sättas in för detta ändamål.

B. Vid fullgörandet av skyldigheterna att förebygga och att reagera bör alltid mindre inkräktande och tvingande åtgärder övervägas innan mer tvingande och inkräktande åtgärder vidtas.

Skyldigheten att skydda

Principer för militär intervention

1. Tröskeln rättfärdig sak

Militär intervention för skydd av människor bör betraktas som en extraordinär åtgärd. För att en sådan intervention skall vara berättigad, krävs det att allvarlig och obotlig skada för människor av följande slag föreligger eller är sannolikt förestående:

A. Verkligen inträffad eller befarad **förlust av människoliv i stor skala**, med eller utan uppsåt att begå folkmord, som är ett resultat av uppsåtligt handlande, försumlighet eller oförmåga att handla från statens sida eller upplösning av staten, eller

B. verkligen inträffad eller befarad **"etnisk rensning" i stor skala** utförd genom dödande, påtvingad förvisning, terrorhandlingar eller våldtäkt.

2. Försiktighetsprinciper

A. Rätt avsikt

Huvudsyftet med en intervention - oavsett vilka andra motiv som de intervenerande staterna kan ha - måste vara att stoppa eller avvärja mänskligt lidande. Rätt avsikt tryggas bäst genom multilaterala interventioner, som har ett klart stöd av den allmänna opinionen i området och av de berörda offren.

B. Sista möjlighet

En militär intervention kan endast vara berättigad när alla icke-militära alternativ till förebyggande eller fredlig lösning av en kris har utforskats och det har befunnits att det var rimligt att anta att mindre långtgående åtgärder inte hade räckt till.

C. Proportionella åtgärder

Omfattningen, varaktigheten och intensiteten i den planerade militära insatsen bör inte överskrida vad som är nödvändigt för att uppnå det angivna målet för skydd av människor.

D. Rimliga utsikter

Det måste finnas rimliga utsikter att stoppa eller avvärja det lidande som har berättigat interventionen med beaktande av att följderna av handlande inte bör bli värre än följderna av passivitet.

3. Rätt auktoritet

A. Det finns inget bättre eller mera lämpligt organ än Förenta nationernas säkerhetsråd för att ge tillstånd till militär intervention för skydd av människor. Uppgiften är inte att finna alternativ till säkerhetsrådet som auktoritetskälla utan att se till att säkerhetsrådet fungerar bättre än hittills.

B. Säkerhetsrådets tillstånd bör i samtliga fall sökas innan en militär intervention verkställs. Den som förespråkar en intervention bör formellt begära ett sådant tillstånd eller se till att säkerhetsrådet tar upp ärendet på sitt eget initiativ eller att generalsekreteraren riktar säkerhetsrådets uppmärksamhet på frågan med stöd av artikel 99 i FN-stadgan.

C. Säkerhetsrådet bör ofördröjligen behandla en begäran om tillstånd att intervensera vid påståenden om förlust av människoliv eller etnisk rensning i stor skala. Säkerhetsrådet bör då förvissa sig om förekomsten av sådana omständigheter på platsen som skulle kunna rättfärdiga en militär intervention.

D. Säkerhetsrådets fem ständiga medlemmar bör enas om att inte använda sig av sin vetorätt i frågor där deras vitala statsintressen inte äventyras för att förhindra att resolutioner antas som tillåter en militär intervention för skydd av människor vilka i övrigt har majoritetens stöd.

E. Om säkerhetsrådet förkastar ett förslag eller inte kan behandla det inom rimlig tid, finns följande alternativa möjligheter:

i) Att generalförsamlingen tar upp frågan vid ett brådskande extra möte enligt förfarandet för "enighet för fredens bevarande" ["Uniting for Peace"].

ii) Att regionala eller subregionala organisationer handlar inom sin behörighet enligt kapitel VIII i FN-stadgan, med förbehåll för att de söker säkerhetsrådets tillstånd i efterhand.

F. Vid alla sina överläggningar bör säkerhetsrådet beakta att - om det inte kan uppfylla sitt ansvar att skydda i en upprörande situation som kräver handling - det skulle vara orealistiskt att vänta sig att de berörda staterna avstår från andra åtgärder för att möta det allvarliga och trängande i situationen, varigenom Förenta nationernas prestige och trovärdighet skulle kunna lida skada.

4. Principer för intervention

A. Tydliga mål, ett alltid tydligt och otvetydigt mandat samt tillräckliga resurser.

B. En gemensam militär handlingsplan för alla de medverkande, enhetlig ledning, klara och entydiga sambandssystem och befälsvägar.

C. Godtagande av vissa begränsningar, stegvis ökning och gradvis anpassning av styrkeinsatser med målsättningen att skydda en befolkning och inte att besegra en stat.

D. Regler för insatser av styrkor som motsvarar operationsplanen, vilka är klart angivna, uppfyller proportionalitetsprincipen och fullt ut respekterar den internationella humanitära rätten.

E. Godtagande av grundsatsen att skydd av den militära styrkan inte får bli det främsta målet.

F. Största möjliga samordning med humanitära organisationer.

© *Skyldigheten att skydda. Rapport av Internationella kommissionen om intervention och statssuveränitet (International Commission on Intervention and State Sovereignty)*, s. XI-XIII, med benäget tillstånd av Kanadas utrikes- och utrikeshandelsministerium. H.M. Drottningen som rättsinnehavare för Kanada. Med förbehåll för alla rättigheter. Översatt från engelskan och återgiven med tillstånd av ministern för offentliga arbeten och statliga tjänster, Kanada, 2003.

Den engelska originalversionen skall ha företräde framför den svenska översättningen i händelse av olikhet, bristande överensstämmelse eller tvetydighet.

Ursprungligen publicerad på engelska och franska av Kanadas *International Development Research Centre* (www.idrc.ca)

© *The Responsibility to Protect: Report on the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, pp. xi – xiii, courtesy of the Department of Foreign Affairs and International Trade Canada. Her Majesty the Queen in Right of Canada. All rights reserved. Translated from the English language and reproduced with the permission of the Minister of Public Works and Government Services Canada, 2003.

The wording of the original English language version of the work shall prevail in the event of any discrepancy, inconsistency or ambiguity with the wording contained in the Swedish translation.

Originally published in English and in French by Canada's International Development Research Centre (www.idrc.ca)